

বিদ্যাসাগর বিশ্ববিদ্যালয়
VIDYASAGAR UNIVERSITY
Question Paper

B.A. Honours Examinations 2022

(Under CBCS Pattern)

Semester - IV

Subject : SANSKRIT

Paper : GE 4 - T

Full Marks : 60

Time : 3 Hours

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

[BASIC PRINCIPLES OF INDIAN MEDICINE SYSTEM (AYURVEDA)]

1. एतेषु पञ्चप्रश्नाः समाधेयाः ।

2×5=10

(क) 'आयुर्वेद' इत्यस्य शब्दस्य का व्युत्पत्तिः ? को नाम आयुर्वेदः ?

(ख) आयुस् शब्दस्य कोऽर्थः ? प्रभावभेदेन आयुः कतिधा विभज्यते ? के च ते ?

(ग) मनुष्यलोके आयुर्वेदः केन प्रचारितः ? आयुर्वेदस्य लक्ष्यं वा किम् ?

(घ) सुश्रुतसंहितायां कतिविधाः शल्यचिकित्साः उल्लिखिताः सन्ति ? तत्र च कतिविधानि शल्यशास्त्राणि उल्लिखितानि ?

(ङ) अगद शब्दस्य कोऽर्थः ? अगदचिकित्सा कुत्र कुत्र आलोचिता अस्ति ?

P.T.O.

- (च) रसचिकित्साशास्त्रस्य विशेषत्वं किमस्ति ? आयुर्वेदानुसारं यथार्थचिकित्सा का ?
- (छ) आयुर्वेदानुसारं भोजनं कतिविधम् ? आहारस्य च स्वरूपं किम् ?
- (ज) आयुर्वेदशास्त्रे कतिविधानि कर्माणि वर्णितानि सन्ति ? कानि च तानि ?

2. अधोलिखितेषु प्रश्नचतुष्टयस्योत्तरं दीयताम्।

5×4=20

- (क) आयुर्वेदस्योद्देश्यं संक्षेपेण आलोच्यताम्।
- (ख) 'आयुरस्मिन् विद्यते, अनेन वाऽऽयुर्विन्दन्ति इत्यायुर्वेदः'—अत्र आयुरिति शब्दस्य व्युत्पत्तिदृष्ट्या को अर्थः ? तस्य कति भेदाः सन्ति ? तेषां स्वरूपं सम्यक् स्पष्टीक्रियताम्।

टीका लेख्या :

- (ग) कौमारभृत्यतन्त्रम्
- (घ) त्रिदोषः
- (ङ) पञ्चकर्म
- (च) जीवकः

3. अधोलिखितेषु त्रयाणां प्रश्नानामुत्तरं दीयताम्।

10×3=30

- (क) आयुर्वेदशास्त्रस्योद्भवः क्रमविकाशश्च आलोचयत।
- (ख) आयुर्वेदस्य कति अङ्गानि सन्ति ? कानि च तानि ? तेषु अङ्गचतुष्टयस्य स्वरूपं व्याख्यायताम्।
- (ग) मानवदेहे पञ्चभूतस्योपयोगिता प्रतिपादनीया।
- (घ) ऋतुवैचित्र्यनुसारं रोगाणां कथं प्रादुर्भावः, कथं वा तेषां प्रतिकारः सम्भवति ?
- (ङ) रोगनाशने भैषज्यानां भूमिका आलोच्यताम्।

বঙ্গানুবাদ

১। নীচের যেকোনো পাঁচটি প্রশ্নের উত্তর দাও :

২×৫=১০

- (ক) আয়ুর্বেদ শব্দের ব্যুৎপত্তি কি? আয়ুর্বেদ কাকে বলে?
- (খ) আয়ুস্ শব্দের অর্থ কি? প্রভাব ভেদে আয়ু কত ভাগে বিভক্ত? সেগুলি কি কি?
- (গ) মনুষ্যলোকে আয়ুর্বেদ কে প্রচার করেছেন? আয়ুর্বেদের লক্ষ্য কি?
- (ঘ) সুশ্রুতসংহিতায় কত প্রকার শল্য চিকিৎসার কথা উল্লেখ রয়েছে? এবং এখানে কত প্রকার শল্য শাস্ত্রের উল্লেখ রয়েছে?
- (ঙ) অগদ শব্দের অর্থ কি? অগদ চিকিৎসা বিষয়ে কোথায় কোথায় আলোচনা করা হয়েছে?
- (চ) রসচিকিৎসা শাস্ত্রের বিশেষত্ব কি? আয়ুর্বেদ অনুসারে যথার্থ চিকিৎসা কি?
- (ছ) আয়ুর্বেদ অনুসারে ভোজন কত প্রকার? এবং আহারের স্বরূপ কি?
- (জ) আয়ুর্বেদ শাস্ত্রে কতগুলি কর্মের বর্ণনা করা হয়েছে? সেগুলি কি কি?

২। নীচের যেকোনো চারটি প্রশ্নের উত্তর দাও :

৫×৪=২০

- (ক) আয়ুর্বেদের উদ্দেশ্য সংক্ষেপে আলোচনা কর।
- (খ) এখানে আয়ু শব্দের ব্যুৎপত্তিগত অর্থ কি? তার কতগুলি ভেদ রয়েছে? তাদের স্বরূপ যথাযথ স্পষ্ট কর।

টীকা লেখ :

- (গ) কৌমারভৃত্যতন্ত্র
- (ঘ) ত্রিদোষ
- (ঙ) পঞ্চকর্ম
- (চ) জীবক

৩। নীচের যেকোনো তিনটি প্রশ্নের উত্তর দাও :

১০×৩=৩০

- (ক) আয়ুর্বেদ শাস্ত্রের উদ্ভব ও ক্রমবিকাশ সম্বন্ধে আলোচনা কর।
- (খ) আয়ুর্বেদে কতগুলি অঙ্গ রয়েছে? এবং সেগুলি কি কি? তাদের মধ্যে যে কোন চারটি অঙ্গের স্বরূপ ব্যাখ্যা কর।
- (গ) মানবদেহে পঞ্চভূতের উপযোগিতা প্রতিপাদন কর।
- (ঘ) ঋতুবৈচিত্র্যে রোগের প্রকোপ ও তার প্রতিরোধ সম্বন্ধে আলোচনা কর।
- (ঙ) রোগবিনাশে ভেষজদের ভূমিকা আলোচনা কর।

—————

OR

[COMPUTER APPLICATIONS FOR SANSKRIT]

1. केषाशिञ्चत् पञ्चप्रश्नामुत्तरं देयम्। 2×5=10
- (क) E-Learning इत्यनेन किं बुध्यते ?
- (ख) Unicode-माध्यमेन संगणके देवनागरीलिप्या लेखनाय प्रयुक्तासु लिपिषु कयोश्चिद् द्वयोः नाम लेख्यम्।
- (ग) OCR-इत्यस्य पूर्ण रूपं लिखत।
- (घ) अन्तर्जालसंरचनाय उपयुक्तासु भाषासु कयोश्चिद् द्वयोः नाम लिख्यताम्।
- (ङ) द्वयोः संस्कृतसंवादसाधनयोः नाम लिखत।
- (च) Multimedia-इत्यनेन किं बुध्यते ?
- (छ) देवनागर्यां लेखनाय संगणके उपयुक्ततन्त्रांश (Software) द्वयस्य नाम लिखत।
- (ज) संस्कृततथ्यसंरक्षणस्य उपायद्वयं लिखत।
2. केषाशिञ्चत् चतुर्णां प्रश्नानामुत्तरं देयम्। 5×4=20
- (क) Text Processing-इति विषये टिप्पणी लेख्या।
- (ख) संस्कृतभाषाविषये OCR-इत्यस्य उपयोगितां लिखत।
- (ग) संस्कृतसंवादसाधनानां (Interactive Tools) व्यावहारिकप्रयोगाः लेखनीयाः।
- (घ) N.L.P. किम् ? समासेन आलोचयत।
- (ङ) आधुनिककाले संगणकमाध्यमेन संस्कृताध्ययनस्य प्रासङ्गिकतां लिखत।
- (च) संस्कृतभाषाशिक्षणे संसाधनी इति अन्तर्जालस्य गुरुत्वं वर्णयत।

- (ঘ) N.L.P কি? আলোচনা কর।
- (ঙ) আধুনিককালে কম্পিউটারের মাধ্যমে সংস্কৃত্যয়নের প্রাসঙ্গিকতা লেখো।
- (চ) সংস্কৃতভাষা শিক্ষণে সংসাধনী এই ওয়েবসাইটটির গুরুত্ব বর্ণনা করো।

৩। **শিক্ষণের উপায়** তিনটি প্রশ্নের উত্তর দাও :

১০×৩=৩০

- (ক) সংস্কৃত ভাষাশিক্ষণে অন্তর্জালসম্বন্ধি সাধনগুলির উপযোগিতা নিজের ভাষায় প্রতিপাদন করো।
- (খ) ওয়েবসাইট নির্মাণে উপযুক্ত HTML এই ভাষার ব্যবহার বিষয়ে একটি প্রবন্ধ রচনা করো।
- (গ) কম্পিউটারে ইউনিকোড মাধ্যমে টেক্সনের উপযুক্ত বিভিন্ন সফটওয়্যারের পরিচয় দাও।
- (ঘ) সংস্কৃতে বহুমূল্য তথ্য কিভাবে সংগণকের মাধ্যমে সংরক্ষণ করা যায় এই বিষয়ে নাতিদীর্ঘ প্রবন্ধ রচনা করো।
- (ঙ) সংস্কৃতে Multimedia-এর উপযোগ কিভাবে হয় সেটি নিজের ভাষায় লেখো।

OR

[NATIONALISM AND INDIAN LITERATURE]

1. यथेच्छं पञ्चप्रश्नाः समाधेयाः ।

2×5=10

- (क) जातीयतावादस्य कति उपादानानि ? कानि च तानि ?
- (ख) भारतवर्षस्य जातीयचिह्नानि कानि ?
- (ग) भारतवर्षस्य किं नाम जातीयं सङ्गीतम् ?
- (घ) मनुमते भारतवर्षस्य का सीमा ?
- (ङ) राष्ट्रस्य कति अङ्गानि ? कानि च तानि ?
- (च) अथर्ववेदमते राष्ट्रविषये किमुक्तम् ?
- (छ) सत्याग्रहगीतेति ग्रन्थस्य रचयिता कः ?
- (ज) विष्णुपुराणमते राष्ट्रस्य का संज्ञा वर्तते ?

2. अधोलिखितेषु यथेच्छं चतुर्णां प्रश्नानामुत्तरं प्रदेयम् ।

5×4=20

- (क) अथर्ववेदमते राष्ट्रस्य विकासः लिखताम् ।
- (ख) स्वदेशीआन्दोलने वीरसाभारकर महोदयस्य अवदानं लिखत ।
- (ग) टीका लेख्या : वि.आर.अम्बेदकरः ।
- (घ) टीका लेख्या : वङ्कमचन्द्र चट्टोपाध्यायः ।
- (ङ) कौटिल्यस्य अर्थशास्त्रमते राष्ट्रस्य सप्ताङ्ग तत्त्वम् आलोच्यताम् ।
- (च) वन्दे मातरम् इति संगीतं व्याख्यायताम् ।

3. अधोलिखितेषु केचन त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः ।

10×3=30

- (क) आधुनिकसंस्कृतसाहित्ये पण्डितक्षमारायस्य अवदानं लिखत ।
- (ख) विष्णुपुराणमते भारतस्य वैचित्र्यम् आलोच्यताम् ।
- (ग) 'जन-गण-मन' इति संगीतस्य व्याख्या क्रियताम् ।

P.T.O.

- (ঘ) স্বাতন্ত্র্যসংগ্রামে মহাত্মগান্ধী মহৌদয়স্য অবদানং নিরূপ্যতাং।
(ঙ) আধুনিকসংস্কৃতসাহিত্যে ভারতস্য বৈশিষ্ট্যম্ আলোচ্যতাং।

বঙ্গানুবাদ

- ১। নীচের যেকোনো পাঁচটি প্রশ্নের উত্তর দাও : ২×৫=১০
- (ক) জাতীয়তাবাদের কটি উপাদান? কি কি?
(খ) ভারতবর্ষের জাতীয় চিহ্নগুলি কি কি?
(গ) ভারতবর্ষের জাতীয় সংগীতের নাম কি?
(ঘ) মনুমতে ভারতবর্ষের সীমা কতটা?
(ঙ) রাষ্ট্রের অঙ্গ কটি? কি কি?
(চ) অর্থর্ববেদমতে রাষ্ট্রের বিষয়ে কি বলা হয়েছে?
(ছ) সত্যগ্রহণীতা গ্রন্থের লেখক কে?
(জ) বিষ্ণুপুরাণমতে রাষ্ট্রের সংজ্ঞা কি?
- ২। নীচের যেকোনো চারটি প্রশ্নের উত্তর দাও : ৫×৪=২০
- (ক) অর্থর্ববেদ মতে রাষ্ট্রের বিকাশ লেখো।
(খ) স্বদেশী আন্দোলনে বীর সাভারকর মহোদয়ের অবদান লেখ।
(গ) টীকা লেখো : বি. আর. আশ্বদকর।
(ঘ) টীকা লেখ : বঙ্কিমচন্দ্র চট্টোপাধ্যায়।
(ঙ) কোটিল্যের অর্থশাস্ত্রমতে রাষ্ট্রের সপ্তাঙ্গ তত্ত্ব আলোচনা কর।
(চ) বন্দেমাতরম্—এই সংগীতের ব্যাখ্যা কর।

৩। নীচের যেকোনো তিনটি প্রশ্নের উত্তর দাও :

১০×৩=৩০

(ক) আধুনিক সংস্কৃতসাহিত্যে পণ্ডিত ক্ষমারায়ের অবদান লেখ।

(খ) বিষ্ণুপুরাণমতে ভারতের বৈচিত্র্য আলোচনা কর।

(গ) 'জনগণমন' এই গানের ব্যাখ্যা কর।

(ঘ) স্বাতন্ত্র্যসংগ্রামে মহাত্মা গান্ধীর অবদান লেখ।

(ঙ) আধুনিক সংস্কৃতসাহিত্যে ভারতের বৈশিষ্ট্য আলোচনা কর।

Vidyasagar University

